

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS

PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2020. gada 14. aprīlī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 58/2020), kuru iesnieguši divdesmit divi Saeimas deputāti: Andrejs Klementjevs, Jānis Urbanovičs, Vitālijs Orlovs, Valērijs Agešins, Vjačeslavs Dombrovskis, Jānis Krišāns, Igors Pimenovs, Ļubova Švecova, Boriss Čilevičs, Ivars Zariņš, Artūrs Rubiks, Inga Goldberga, Evija Papule, Nikolajs Kabanovs, Regīna Ločmele-Luņova, Ivans Klementjevs, Edgars Kucins, Ivans Ribakovs, Jānis Ādamsons, Sergejs Dolgopolovs, Jānis Tutins un Vladimirs Nikonovs (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punkta pirmo teikumu, ciktāl tas paredz, ka piemaksa par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim, tiek piešķirta vienīgi tām personām, kas pensionējušās līdz 2011. gada 31. decembrim, (turpmāk –

apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam.

2. Likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punkta pirmais teikums nosaka: „Latvijā un Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstīs dzīvojošiem vecuma un invaliditātes pensijas saņēmējiem par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim un ņemts vērā, piešķirot (pārrēķinot) pensiju, līdz 2011. gada 31. decembrim piešķir piemaksu par katru apdrošināšanas stāža gadu.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā Saeimas deputātu pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 3. punktu tiesības iesniegt pieteikumu par likuma atbilstību Satversmei ir ne mazāk kā divdesmit Saeimas deputātiem.

Pieteikumu ir parakstījuši divdesmit divi 13. Saeimas deputāti. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu.

6. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkts noteic, ka Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums formāli ir izspriests, 2) prasījums ir mainījies pēc būtības, 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2013. gada 13. februārī ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2012-12-01 „Par likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punkta vārdu „līdz 2011. gada 31. decembrim” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109. pantam”, atzīstot apstrīdēto normu par atbilstošu Satversmei.

Tāpat formāli prasījums attiecībā uz apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam ir izspriests. Savukārt prasījums izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. pantam nav ticis izspriests.

Likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punkts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar lietā Nr. 2012-12-01 apstrīdēto regulējumu.

Pieteikumā pausts Pieteikuma iesniedzēja viedoklis par situāciju valstī 2020. gadā salīdzinājumā ar 2013. gadu. Satversmes tiesas 2013. gada 13. februāra spriedums lietā Nr. 2012-12-01 esot ticis pieņemts straujas ekonomiskās lejupslīdes laikā, tomēr šobrīd Latvijas ekonomika esot pārsniegusi pirmskrīzes augstāko punktu un 2020. gada valsts budžets esot lielākais valsts vēsturē. Turklāt, sprieduma lietā Nr. 2012-12-01 pieņemšanas laikā piemaksas pie pensijas esot tikušas veiktas no speciālā budžeta. Kopš 2014. gada piemaksas pie pensijām vairs netiekot izmaksātas no valsts speciālā budžeta, bet no valsts pamatbudžeta. Visbeidzot, no 2019. gada notiekot pensiju indeksācija.

Spriedumā lietā Nr. 2012-12-01 Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētā norma neskar sociālo tiesību īstenošanu vismaz minimālajā apmērā (*sk. sprieduma 13. punktu*). Piemaksas ir papildu garantijas, kuru piešķiršana nav pamatota ar personas veiktajām iemaksām. Šādi papildu atbalsta pasākumi tika piešķirti likumdevēja politiskās izšķiršanās rezultātā, un to samazināšana var būt atkarīga no speciālā budžeta

finansiālajām iespējām (*sk. sprieduma 8.2. un 9.1. punktu*). Satversmes tiesa atzina, ka finansiālo iespēju robežās un savas rīcības brīvības ietvaros likumdevējs ir veicis pasākumus, lai nodrošinātu personām iespēju īstenot sociālās tiesības (*sk. sprieduma 12. punktu*). Papildus tam, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma nodrošina speciālā budžeta ilgtspēju, kas atbilst leģitīmajam mērķim – citu personu tiesību aizsardzībai (*sk. sprieduma 14.2.3. punktu*).

Lai gan Satversmes tiesas secinājumos ietvertas atsauces uz speciālo budžetu, nav pamata uzskatīt, ka tiesas secinājumi nebūtu vienlīdz attiecināmi uz valsts pamatbudžetu. Pieteikuma iesniedzējs nav norādījis, kādā veidā valsts budžeta izmaiņas kopš 2013. gada šobrīd liegtu apstrīdētajai normai sasniegt tās leģitīmo mērķi – citu personu tiesību aizsardzību. Tāpat Pieteikuma iesniedzējs nav norādījis, kādā veidā minētie argumenti ietekmē likumdevēja rīcības brīvību politisko jautājumu izlemšanā (*sk. sprieduma 8.2. punktu*). Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja argumenti par pašreizējo valsts pamatbudžeta apmēru vai speciālā un pamatbudžeta funkciju iedalījumu nevar tikt atzīti par jauniem apstākļiem, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu. Savukārt attiecībā uz pensiju indeksācijas atsākšanu Pieteikuma iesniedzējs nav norādījis, kādā veidā šie apsvērumi būtu uzskatāmi par būtiskiem jauniem apstākļiem, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu.

Pieteikuma iesniedzējs nav norādījis uz citiem būtiskiem jauniem apstākļiem, kuru dēļ Satversmes tiesai būtu vēlreiz jāvērtē apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam ir iesniegts par jau izspriestu prasījumu.

7. Pieteikumam, kuru iesniedz ne mazāk kā divdesmit Saeimas deputāti, ir jāatbilst Satversmes tiesas likuma 18. pantā noteiktajām prasībām.

Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzējs ir norādījis, ka apstrīdētā norma neatbilst arī sociāli atbildīgas valsts principam. Pieteikumā argumenti par apstrīdētās normas neatbilstību sociāli atbildīgas valsts principam sniegti kopsakarā ar Satversmes 109. pantā paredzētajām tiesībām uz sociālo nodrošinājumu, izvēršot Satversmes 109. pantā ietverto sociālā nodrošinājuma jēdzienu. Tomēr, ņemot vērā, ka Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam, pieteikumā nav norādīts, kā apstrīdētā norma atsevišķi pārkāpj sociāli atbildīgas valsts principu.

Līdz ar to pieteikums šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. un 4. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt Satversmes tiesā lietu pēc pieteikuma, kuru iesnieguši divdesmit divi Saeimas deputāti (pieteikums Nr. 58/2020).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

A. Laviņš